

**MUNI
LAW**

Zemědělské právo v době klimatické krize

**První ročník konference věnované
zemědělskému právu**

23.9.2020

**PRÁVNICKÁ FAKULTA MU
VEVEŘÍ 70, BRNO**

[HTTP://AGRI.LAW.MUNI.CZ/CONTENT/CS/KONFERENCE-2020/](http://agri.law.muni.cz/content/cs/konference-2020/)

Hygienická opatření

Z důvodu výskytu nemoci COVID-19 se provoz MU řídí univerzitním semaforem, jehož úroveň stanovuje Krizový štáb MU s přihlédnutím k semaforu pro okres Brno-město.

Dne 22. 9. 2020 je aktuální barva univerzitního semaforu **ŽLUTÁ**. To znamená, že:

- osoby s příznaky virového infekčního onemocnění mají zakázán vstup do budov MU (dušnost, horečka, suchý kašel, náhlá ztráta chuti a čichu),
- v budovách MU je povinné nosit roušky,
- dodržují se dvoumetrové rozestupy,
- sezení je změněno tak, aby byly zachovány rozestupy a další podmínky dané legislativou.

Úvodní slovo

Dopady zemědělské činnosti na životní prostředí (klima, půdu, krajinu, vodní zdroje či biodiverzitu) a zároveň vlivy změny klimatu na zemědělství jsou obrovské. Ovlivňují a budou ovlivňovat i právní úpravu. Přesto není v Česku věnována zemědělskému právu soustředěná samostatná pozornost. Problematika je začleněná zejména do práva životního prostředí, pozemkového práva či jiných odvětví práva.

Dosud nebyly pořádány ani konference zaměřené na právní úpravu výkonu zemědělské činnosti a ochranu životního prostředí před negativními vlivy zemědělství. Proto jsme se rozhodli dát prostor k prezentaci a publikaci příspěvků a diskuzi nad tématy z této oblasti.

Konference se snaží vytvořit prostor pro pravidelné setkávání (zejména) právníků zabývajících se právní regulací zemědělství a jeho dopadům na životní prostředí. Tato ambice ovšem doznala úprav a omezení v důsledku opatření proti šíření nemoci COVID-19 (konference byla ostatně přesunuta z června na zářijový termín v bláhové naději, že situace bude již lepší). Proto se (snad) odehraje v hybridní podobě: většina účastníků bude v konferenční místnosti, část se svými příspěvky zapojí na dálku prostřednictvím online přenosu.

Konference je výstupem stejnojmenného projektu specifického výzkumu MUNI/B/1219/2019 a proto touto cestou děkujeme Masarykově univerzitě za podporu.

Věříme, že pro Vás bude konference přínosná a inspirativní.

V Brně 22. 9. 2020

Organizátoři

www.agri.law.muni.cz

Anotace příspěvků

Agrolesnictví ve Strategickém plánu podpory SZP 2021-2027 pro ČR

JUDr. Helena Doležalová, Ph.D., Asociace soukromého zemědělství ČR

Vzrůstající zájem o agrolesnictví, které bývá označováno jako jedno z řešení klimatické krize, vede ke snaze stanovit podmínky podpory tohoto způsobu hospodaření. V současné době jsou agrolesnické systémy zmíněny v nařízeních (EU) upravujících Společnou zemědělskou politiku. Ačkoli jde o přímo aplikovatelné předpisy, v souvislosti s podporou agrolesnických systémů předpokládají přijetí národních předpisů. Česká republika tak dosud neučinila, avšak připravovaný Strategický plán podpory Společné zemědělské politiky na období 2021-2027 pro Českou republiku již podmínky pro podporu agrolesnických systémů obsahuje. Tato úprava, její limity a předpoklady využívání v praxi jsou v tomto příspěvku analyzovány v kontextu jak historických, sociologických a přírodovědných výzkumů, tak i praktických zkušeností. Pozornost je věnována zejména významu a pojmání dřevin na pozemcích evidovaných jako orná půda.

Boj o poľovné revíry: nedostatky právnej úpravy užívania poľovných revírov na Slovensku

JUDr. Mgr. Tomáš Mészáros, Ph.D.

Právna úprava poľovníctva na Slovensku sa netýka len problematiky chovu, lovu a predaja zveri, avšak aj problematiky poľovných pozemkov (ktoré tvoria poľovný revír). Cieľom príspevku je poukázať na existujúce legislatívne problémy súvisiace s procesom evidencie zmlúv o užívaní poľovného revíru – na Slovensku totižto vzrastá počet súdnych sporov, ktoré sa týkajú zaevidovania nezákonne uzatvorených zmlúv. Jadrom týchto sporov je vo väčšine prípadov nesprávny úrad postup správnych orgánov, ktoré postupujú pri evidencii zmlúv selektívnym a netransparentným spôsobom. Boj o poľovné revíry je v duchu názvu konferencie možné - v prenesenom význame – vnímať aj ak výsledok „korupčnej klímy“ a zároveň aj ako ideologický konflikt medzi tradičným prístupom k poľovníctvu (ktorého základom bola starostlivosť a ochrana životného prostredia) a moderným prístupom (ktorého základom je vnímanie poľovníctva ako hobby pre elity).

Budovanie spoločných zariadení a opatrení na rozdrobených pozemkoch

Mgr. Maroš Pavlovič, LL.M., Právnická fakulta Univerzity Komenského v Bratislave

Príspevok sa zaoberá problematikou budovania spoločných zariadení a opatrení na poľnohospodárskych pozemkoch a lesných pozemkoch so zameraním sa na protierózne opatrenia, opatrenia na ochranu životného prostredia a vodohospodárske opatrenia. Za jednu z najväčších prekážok pri budovaní spoločných zariadení a opatrení sa v podmienkach Slovenskej republiky považuje rozdrobenosť vlastníctva pôdy, ktorá má aj napriek kontinuálne deklarovanej snahe vlády Slovenskej republiky eliminovať tento stav stále stúpajúcu tendenciu. Príspevok je pokusom o analýzu súčasného stavu so zameraním na vyhodnotenie Programu rozvoja vidieka Slovenskej republiky 2014 - 2020, ktorý v rámci opatrenia M04 Investície do hmotného majetku rieši aj túto problematiku. Súčasťou tohto opatrenia je podpora budovania spoločných zariadení, a to najmä v súvislosti s vykonávaním projektov pozemkových úprav, ktoré majú riešiť rozdrobenosť vlastníctva pôdy.

Dotace na spásání jako nástroj prevence před negativními vlivy klimatických změn

Mgr. Gabriela Procházková, Právnická fakulta Masarykovy univerzity v Brně

Příspěvek se věnuje adaptaci na negativní vlivy klimatických změn a jejich prevenci v podobě poskytování tzv. dotací na spásání, tedy kombinaci dotace na zatravnění neboli Greeningu a jednotné platby SAPS a případných dalších dotačních programů. Popisuje vztah dotací na spásání a klimatu, tedy jak spolu souvisí a zda mohou dotace klima ovlivňovat, a dále se věnuje stručnému rozboru jednotlivých dotačních programů, jež jsou součástí dotací na spásání a jejich praktickému využívání. Obě dotace jsou upraveny Nařízením Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1307/2013 ze dne 17. prosince 2013, kterým se stanoví pravidla pro přímé platby zemědělcům v režimech podpory v rámci společné zemědělské politiky a kterým se zrušují nařízení Rady (ES) č. 637/2008 a nařízení Rady (ES) č. 73/2009, a řadíme je mezi tzv. přímé platby. Na okraj je zmíněna i provázanost s jinými dotačními programy s uvedením příkladu.

Ekologická etika v kontexte právnej ochrany životného prostredia a poľnohospodárskeho práva

JUDr. Mgr. Tomáš Mészáros, Ph.D.

Ústavný súd Slovenskej republiky v odôvodnení svojho nálezu sp. zn. PL. ÚS 51/2015 z 25. apríla 2018 (ktorý sa týkal problematiky odpadovej legislatívy) v rámci svojej argumentácie explicitne poukázal na teóriu ekologickej etiky, ktorá je špecifickým typom globálnej koncepcie etiky. Cieľom tohto príspevku je preskúmať túto etickú koncepciu, analyzovať je vplyv na právnu ochranu životného prostredia a zároveň poukázať na dôsledky, ktoré z tejto etickej teórie vyplývajú pre oblasť poľnohospodárskeho práva.

Hydromeliorácie, š.p., ich právne postavenie a úlohy na úseku meliorácií v Slovenskej republike v čase klimatickej krízy

Mgr. Anton Martvoň, PhD., Právnická fakulta Univerzity Komenského v Bratislave

V Slovenskej republike od roku 2003 existujú Hydromeliorácie, š.p., o ktorom právnom postavení odborná i laická verejnosť veľa nevie, no medzi jeho základné úlohy pri jeho vzniku patrí do dnes zabezpečovanie verejnoprospešných záujmov a činností v oblasti správy a prevádzky hydromelioračných zariadení, t. j. závlahových systémov a odvodňovacích systémov, ako aj zabezpečovanie verejnoprospešných činností v rámci správy, prevádzky, opravy a údržby odvodňovacích systémov, či v rámci preventívnych opatrení na ochranu pred povodňami a odstraňovanie následkov povodní. Sú to podľa môjho osobného názoru dosť významné úlohy, ktorých zabezpečovanie je veľmi potrebné v Slovenskej republike v čase klimatickej krízy, pričom v mojom príspevku sa budem venovať právnej stránke postavenia štátneho podniku Hydromeliorácie, š.p. a právnym aspektom zabezpečovania jeho základných úloh na úseku meliorácií s mojimi návrhmi de lege ferenda ako zlepšiť ich súčasný právny stav na Slovensku.

Lanýži jako příležitost pro české zemědělství – nutnost adaptace právní úpravy na klimatickou změnu

Mgr. Bc. Michaela Dvořáková (Právnická fakulta Masarykovy univerzity), Mgr. Tomáš Čejka (Přírodovědecká fakulta Masarykovy univerzity, Ústav výzkumu globální změny AV ČR)

Klimatická změna s sebou nese především rizika. Pokud se nám však podaří nalézt vhodné adaptační mechanismy, lze s ní spojovat i určité příležitosti pro české zemědělství. Jedním příkladem takové adaptace je kultivace lanýžů. Již dnes se na území ČR prokazatelně vyskytuje lanýž letní, který je zde veden na seznamu kriticky ohrožených druhů, a tudíž podléhá ochraně zvláště chráněných druhů. V důsledku toho není umožněn jeho sběr pro komerční účely, čímž již dnes české zemědělství přichází o ekonomický zisk. Podle dat plynoucích z modelů změny klimatu se klimatické podmínky vhodné pro růst lanýže letního v ČR dále posílí. Zároveň se sem budou přesouvat klimatické podmínky vhodné pro kultivaci lanýže černého, který dnes roste zejména na plantážích ve středomořských oblastech (Španělsko, Itálie, Francie). Možnost kultivace těchto druhů lanýžů na našem území tak může představovat jednu z příležitostí českého exportu. To může mít i širší příznivý vliv na naše zemědělství, neboť s kultivací lanýžů se zároveň pojí i pozitivní environmentální dopady (podpora biodiverzity a původních dřevin, redukce eroze atd.). Je tak namístě se zabývat platnou právní úpravou ve vztahu k ochraně lanýže letního (případně lanýže černého), jejím opodstatněním a možnými změnami pod nastupující klimatickou změnou.

Ochrana hmyzu před negativními vlivy zemědělské činnosti

Mgr. Štěpán Jakl, Právnická fakulta Masarykovy univerzity

Podle odborných biologických studií prochází až polovina světových druhů hmyzu rapidním úbytkem a třetina je do budoucna ohrožena vyhynutím. Výrazný je rovněž celkový úbytek jedinců. Obdobný trend je možné sledovat i v České republice. Hlavní příčinou úbytku hmyzu je intenzivní zemědělské a lesní hospodaření. Intenzivní způsob obhospodařování krajiny proměnil podobu stanovišť, na kterých může hmyz žít, ve velkém využívá pesticidy, které mají na hmyzí populaci devastující vliv, a má závažný dopad na stav povrchových vod. Takovou situaci nemůže zásadním způsobem řešit druhová a územní ochrana. Příspěvek se proto zaměří na právní úpravu, která v České republice reguluje zemědělské hospodaření ve prospěch zachování hmyzu v české krajině. Do

takto vymezené oblasti lze zahrnout pravidla pro ochranu necílových členovců při aplikaci pesticidů a pravidla pro zemědělský management krajiny. Kromě analýzy stávající právní úpravy se příspěvek zaměří také na její vhodnou budoucí změnu.

Pozemkové úpravy jako nástroj boje proti změnám klimatu a jejich vliv na cenu zemědělských pozemků

Ing. Augustin Sadílek, Ústav soudního inženýrství VUT v Brně a Státní pozemkový úřad

V době klimatické krize, kterou v současné době procházíme, se celý svět snaží následky této klimatické krize zmírnit či omezit řadou dílčích nástrojů a opatření různého typu. Jedním z klíčových nástrojů rozvoje venkova a také jedním ze současných nástrojů boje proti klimatickým změnám (povodně i sucho), a to především v oblasti ochrany a tvorby zemědělské krajiny, racionalizace zemědělské výroby, ochrany půdy a vody, zlepšení hospodaření s vodou, zvýšení rozmanitosti krajiny a stabilizace jejích hlavních rysů jsou pozemkové úpravy, kterými se tento příspěvek zabývá podrobněji. Současně se tento příspěvek zabývá také vlivem komplexních pozemkových úprav v několika namátkově vybraných katastrálních územích na kupní cenu zemědělských pozemků.

Pozemkové vlastnictví a zmeny poľnohospodárskej výroby

Mgr. Ľudovít Máčaj, PhD., Právnická fakulta Univerzity Komenského v Bratislave

Príspevok sa zameriava na aktuálne problémy súvisiace s potrebou zmien v poľnohospodárskej výrobe, pri ktorej sa čoraz viac zvyrazňujú aj aspekty ochrany životného prostredia. V našich reáliách sa jedná najmä o otázky pestovania veľkých monokultúr plodín, ako aj celkovej veľkej výmery obhospodarovaných plôch. Tieto skutočnosti majú negatívny dosah na celkový tvar a výzor krajiny, ako aj jej ekologické funkcie. Hoci v súčasnosti existujú snahy o zmenu v tejto oblasti, na druhej strane prípadné riešenie naráža na ochranu práv vlastníckych práv a užívacích práv k pozemkom. Pred zákonodarcom, vlastníckymi, užívateľmi, ako aj celou spoločnosťou preto stojí výzva, ako nové postupy uviesť do praxe a nielen z teoretického hľadiska, ale aj v praxi zaviesť nové prístupy krajinytvorby. Možné riešenia sú však nielen v rovine legislatívy, ale aj v ekonomických a iných nástrojoch. Príspevok sa preto pokúša pre túto oblasť nájsť vhodné a primerané riešenia, lebo táto téma dodnes nie je dostatočne rozpracovaná a realizácia zmien bude trvať ešte dlhšie obdobie.

Současná podoba právních nástrojů vedoucích k adaptaci zemědělství na klimatickou změnu s využitím ekologického zemědělství

Mgr. et Mgr. Bc. Hana Cejpek Musilová, Právnická fakulta Masarykovy univerzity

Podle Strategie přizpůsobení se změně klimatu v podmínkách České republiky (dále také jen „Adaptační strategie ČR“), kterou zpracovalo Ministerstvo životního prostředí a dne 26. 10. 2015 byla schválena usnesením vlády č. 861, s sebou adaptace zemědělství na změnu klimatu přináší mnohé výzvy, které souvisejí nejenom se zajištěním potravin a potravinovou bezpečností, ale v rostoucí míře i se zajištěním udržitelnosti ekosystémových služeb, které zemědělství společnosti poskytuje. Očekává se, že změna klimatu ovlivní primárně rostlinnou výrobu, a tím i zdroj potravin, krmiv a jiných surovin. Zejména prostřednictvím rostlinné výroby pak bude ovlivněna i živočišná výroba, potravinářství a obory, které využívají zemědělské produkty k nepotravinářským účelům. Očekává se také, že změna klimatu ovlivní podmínky pro škůdce. V případě oteplení je očekáváno rozšíření areálu chorob a škůdců rostlin doposud typických pro teplejší oblasti a zvyšování počtu generací škůdců a intenzity infekčního tlaku některých chorob hospodářských plodin. Kromě vyššího výskytu některých chorob houbového a bakteriálního původu se počítá i s nebezpečím většího rozšíření virových chorob kvůli rozmnožení jejich hmyzích a roztočích přenašečů. Lze očekávat, že s sebou vliv změny klimatu ponese zvýšení nejistoty dosažení předpokládané zemědělské produkce, zvýšení nákladů na jednotku zemědělské produkce a zvýšení volatility trhu se zemědělskými komoditami. Klimatická změna však pro zemědělství přináší i příležitosti. Využití těchto příležitostí je však podmíněno aktivním přístupem v zavádění adaptačních opatření. Jedno z navrhaných adaptačních opatření, se kterým Adaptační strategie ČR počítá, je také využití ekologického zemědělství. Pravidla ekologického zemědělství vytvářejí předpoklady pro dosažení vyššího průměrného obsahu uhlíku a humusu v půdě, lepší péči o edafon atd., což lze považovat za přínosné z hlediska adaptace zemědělství na měnící se klimatické podmínky. Navíc postupy využívané v ekologickém zemědělství podporují zachování biodiverzity jak v oblasti kulturních organismů, tak organismů přímo či nepřímo vázaných na zemědělskou půdu, čímž snižují rychlost genetické eroze. Ekologické zemědělství může přispět při adaptaci zemědělství na změnu klimatu zachováním genetických zdrojů tradičních odrůd a plemen, uchováním tradičních znalostí, postupů a metod regulace škůdců nebo metod omezujících spotřebu vody a erozi půdy a metodami biologické ochrany rostlin, které jsou v ekologickém zemědělství vzhledem k zákazu chemické

ochrany a využití geneticky modifikovaných organismů preferovány. To vše může být přínosné při adaptaci zemědělství na změněné klimatické podmínky. Současné ekologické zemědělství se v podmínkách České republiky realizuje v rámci právního rámce, který tento způsob zemědělského hospodaření upravuje. Předmětem zájmu tohoto konferenčního příspěvku je zejména současná podoba právních nástrojů využitých v rámci právní regulace ekologického zemědělství, které přispívají a zprostředkovaně vedou k adaptaci zemědělství na klimatickou změnu s využitím ekologického zemědělství.

Zemědělské právo v době klimatické krize

JUDr. Jakub Hanák, Ph.D., Právnická fakulta Masarykovy univerzity v Brně

Příspěvek se bude zabývat současným postavením zemědělského práva v systému a dále aktuálními výzvami vyplývající z probíhající klimatické krize. Soustředí se zejména na právními aspekty adaptačních opatření na zemědělské půdě, s nimiž počítají příslušné strategické dokumenty (zejména Národní akční plán adaptace na změnu klimatu). Předmětem budou nejen tradiční a známé složkové předpisy (zákon o ochraně zemědělského půdního fondu či vodní zákon), nýbrž i předpisy průřezové a související (stavební zákon či zákon o pozemkových úpravách), neboť právní aspekty je nutné pojímat komplexně.

Program konference: místnost č. 316

8:30 – 9:00	Registrace
9:05 – 9:10	Zahájení konference
9:10 – 9:25	Zemědělské právo v době klimatické krize Jakub Hanák
9:25 – 9:45	Pozemkové vlastnictvo a zmeny poľnohospodárskej výroby Ľudovít Máčaj (online prenos)
9:45– 10:05	Ekologická etika v kontexte právnej ochrany životného prostredia a poľnohospodárskeho práva Tomáš Mészáros (online prenos)
10:05 – 10:25	Budovanie spoločných zariadení a opatrení na rozdrobených pozemkoch Maroš Pavlovič (online prenos)
10:25 – 10:45	Hydromeliorácie, š.p., ich právne postavenie a úlohy na úseku meliorácií v Slovenskej republike v čase klimatickej krízy Anton Martvoň (online prenos)
10:45 – 11:00	Diskuse
11:00 – 11:15	Přestávka na kávu
11:15 – 11:35	Boj o poľovné revíry: nedostatky právnej úpravy užívania poľovných revírov na Slovensku Tomáš Mészáros (online prenos)
11:35 – 11:45	Klimatická novela zákona o pozemkových úpravách Jakub Hanák
11:45 – 12:05	Ochrana hmyzu před negativními vlivy zemědělské činnosti Štěpán Jakl
12:05 – 12:25	Lanýži jako příležitost pro české zemědělství – nutnost adaptace právní úpravy na klimatickou změnu Michaela Dvořáková, Tomáš Čejka
12:25 – 12:35	Diskuse
12:35 – 13:00	Přestávka na občerstvení
13:00 – 13:15	Společná zemědělská politika a ochrana klimatu Jana Tkáčiková

- 13:15 – 13:35 Agrolesnictví ve Strategickém plánu podpory SZP 2021-2027 pro ČR**
Helena Doležalová
- 13:35 – 13:55 Současná podoba právních nástrojů vedoucích k adaptaci zemědělství na klimatickou změnu s využitím ekologického zemědělství**
Hana Cejpek Musilová
- 13:55 – 14:15 Dotace na spásání jako nástroj prevence před negativními vlivy klimatických změn**
Gabriela Procházková
- 14:15 – 14:30 Diskuse a ukončení konference**

Důležité informace

Data

Odevzdání příspěvku: **do 7. 10. 2020**

Recenze příspěvků: do 28. 10. 2020

Vydání elektronického sborníku: listopad 2020

Publikační výstup

Postkonferenční recenzovaný sborník s přiděleným ISBN ve formě e-book (PDF).

Sborník bude přístupný na vědeckém portálu Právnické fakulty Masarykovy univerzity:

<https://www.law.muni.cz/content/cs/vyzkum/publikacni-cinnost/elektronicke-volne-do-stupne-publikace/sborniky-konferenci/>.

Pokyny pro odevzdání příspěvku

Příspěvek je nutné odevzdat do **7. 10. 2020**.

Délka příspěvku není omezena, doporučujeme však délku 10 až 15 normostran.

Příspěvek prosím zpracujte v šabloně, která je dostupná zde: <http://agri.law.muni.cz/content/cs/konference-2020/>.

Organizační tým

Odborní garanti:

JUDr. Jakub Hanák, Ph.D. et Ph.D.; kontakt: Jakub.Hanak@law.muni.cz

JUDr. Jana Tkáčiková, Ph.D.; kontakt: Jana.Tkacikova@law.muni.cz

Organizátorky:

Mgr. Nikola Mrkývková; kontakt: 421709@mail.muni.cz

Mgr. Gabriela Procházková; kontakt: Gabriela.Prochazkova@law.muni.cz

Mgr. Martina Weisssová; kontakt: Martina.Weissova@law.muni.cz